

Zbraně ve středověku

Středověk

- 476 – zánik římské říše – začátek středověku
- Temná staletí – doby válečných akcí /germánské útoky, vikingové,.../
- Pax dei – truga dei /boží mír, boží příměří/
 - církve prosazuje /úspěšněji od 10.-11.stol./
 - prosazují se zásady jako že v neděli se nemá bojovat

Středověká společnost

Učení o trojím lidu

- Oratores

- Bellatores

- Laboratores

- společnost rozdělená podle úkolů, jen jedna skupina byla označena za bojovníky – jejich úkolem je chránit ostatní dvě skupiny x realita

Zbraně středověku

- Meč
- Dýka
- Kopí /tyčové zbraně/
- Luky
- Kuše

- Katapulty
 - Balisty
 - Onagery
- Od konce 14. stol. – palné zbraně
- Ručnice /hákovnice, píšťaly,.../
 - Děla /houfnice, tarasnice,../

Církevní zákazy

- Zákazy kuší
 - 2. lateránský koncil r. 1139
 - Zakázána jako zákeřná zbraň
 - Zákaz pro vedení války x pouze mezi křesťany

Kronika Viléma z Tyru, BNF Paříž, Ms Fr 22495, iniciála písmena O, Román o Godefroyovi z Boullionu a Saladinovi

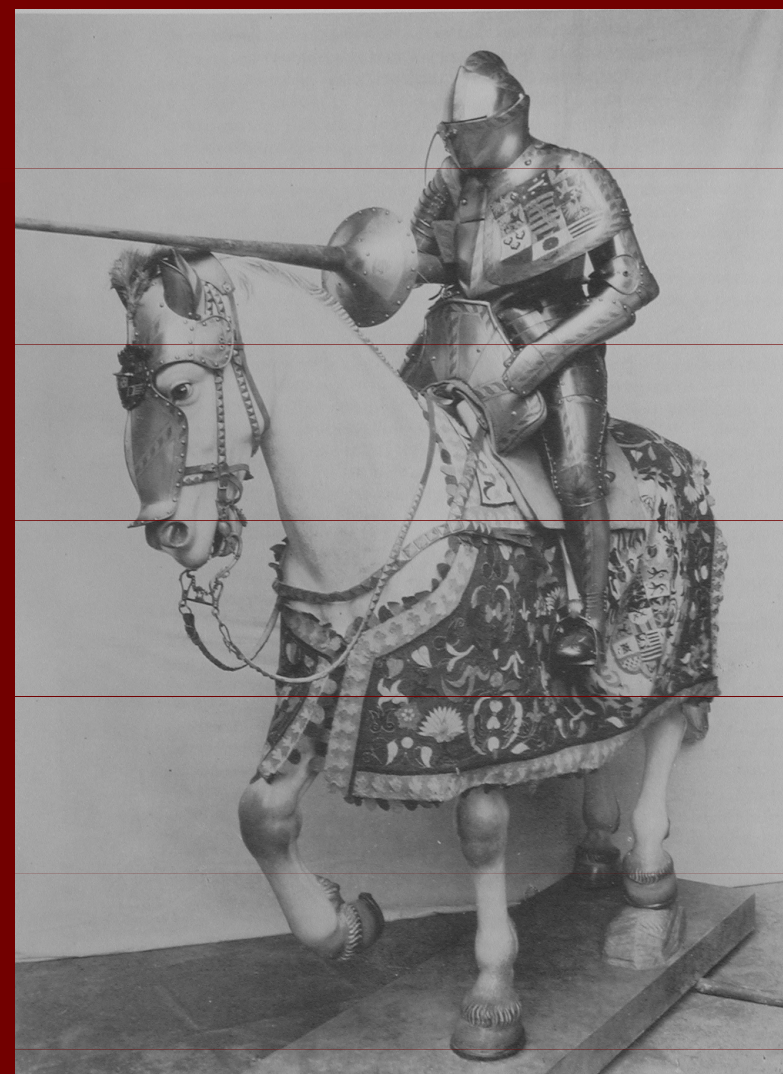

Zákazy turnajů

- turnaje pořádány od pol. 11.stol.
- zakazovány církví od 12. stol. /1130, 1139, 1179 a 1193 /
→ zákazy směřují např. na odmítnutí křesťanských obřadů pro zraněné či padlé x neúspěšně

- 1234 zabit holandský hrabě Floris IV., 1240 v turnaji v Neussu u Kolína n. Rýnem padlo 60 rytířů, 1321 těžce zraněn Jan Lucemburský →světské zákazy
- Francie Filip VI. - OMEZIL turnaje pro krvavost + ožebračování šlechty
- 1559 – smrt Jindřicha II. /turnaj s Gabrielem de Lorges hr. Montgomery/ během svatby princezny Alžběty/ - a 1571 – zranění Karla IX vedlo k definitivnímu zákazu „ostrých“ turnajů
- Od 1590 pozvolný ústup /změna vojska.../
- objevují se měšťanské turnaje u nás /1606 Louny – souboj dvou tovaryšů o dívku/
- zcela zmizely do poč. 18. stol.

Turnajová zbroj z poč. 17. stol,

*Germanisches Nationalischesmuseum
Nürnberg*

Zbraň jako symbol

Kopí

- kořeny pohanské /Odinovo kopí/
- předání kopí symbolem předání léna
- Kopí sv. Václava – symbol doprovázející české vojsko

Král Vratislav II. (1061—92)
Rotunda sv. Kateřiny, Znojmo, detail fresky z r. 1134

Freska z rotundy ve Znojmě

Sachsenspiegel, Universitätsbibliothek Heidelberg

Meč

- vytlačuje kopí jako symbol bojovníka
- symbol rytíře – pasování na rytíře pomocí meče
- symbol moci – teorie dvou mečů
- symbol křesťanský /podobnost s křížem/

*Sachsenspiegel,
Universitätsbibliothek Heidelberg*

*Kronika Ulricha z Freisingu, Rukopis
Britského muzea v Londýně*

Zbraně a společenské rozdíly

„Už v roce 1287 vydal Václav II. nařízení o tom, že nikdo z pražských měšťanů nemá právo nosit zbraň. ...Nařízení z roku 1327 již vycházelo z majetkového rozlišení obyvatelstva, protože nošení meče nebo dýky bylo povoleno pouze lidem trvale bydlícím ve městě s majetkem vyšším než deset hřiven. Další nařízení pochází z roku 1335...“

Iwanczak, W., Po stopách rytířských příběhů. Rytířský ideál v českém písemnictví. Praha: Argo, 2001, s. 229.

Regulace z důvodu společenských rozdílů

•Omezení oděvu či jeho součástek:

„Kterak drahé pasy měštěnin a měšťka mají mieti.

It. Ižádný měštěnin nemá jmieti dražšieho pasu stříbrného, než ote dvú hřivnú, a žena jeho ot jedné hřivny.“ /Práva staré Prahy, sepsané patrně za Husitských válek/

Sněmovní usnesení proti venkovanům v 16. stol.

•Omezení nošení zbraní:

Ordo iudici terrae /pol. 14. stol./ - čl. 29 ordál soubojem – měšťan a sedlák se mají býti kyji /Glosa: „ A tj. od starodávna ustanoveno, že k tej bitvě nemáa mečuov používat.“ /

Smlouva o ručnicích /1524/ platí od 40-tých let 16. stol.
jen pro poddané

Zákazy nošení zbraní v Praze ve 13./14. stol.

Ne deferatur armorum defendicula /de gladiis et cutellis/ cc. 8. srpna 1327

„...abychom zabránily mordům a jiným nepravostem, že nikdo, kdo v městě Praze má bydlení či přebývá, nesmí nosit po městě ani meč, ani dýku. ... leda by měl majetek v hodnotě deseti marek...

Chce-li někdo nositi dýku nebo meč a nemá přitom deseti marek, má sobě nalézt ručitele, pokud by však učinil se zbraní něco špatného nebo někoho ranil nebo zabil, má ručitel konšelům zaplatiti deset marek.

...Každý, kdo do města přichází je povinen zbraň nechat v hostinci před městskou branou, hostinský je povinen ho na to upozornit.

... Nadto pokud někdo nůž ukryje v botě nebo pod oděvem, aby někoho..., tomu má být vzat a má zaplatit dvacet velkých feniků. Pokud tak učiní proti témuž nebo proti jinému, opět, zaplatí totéž, pokud tak učiní potřetí, má mu být probodena ruka a být vyhnán z města. ...“

De armis /1331/

„Meč a dýka a všechny ostatní zakázané zbraně, a brně a štít, jak se vše jmenuje, je zakázáno chudým i bohatým, pánům, měšťanům a všem ve spolek nositi uvnitř města. Pokud někdo přesto zbraň, nebo zbroj nosí, tak rychtář jemu může zbraň odebrat a za meč musí zaplatit pokutu patnácti, za dýku pěti grošů. Pokud někdo nosí zakázanou zbraň skrytě, bude mu zbraň zabavena a musí zaplatit deset kop feniků a pokud je nemá, má mu být ruka probodena a na deset let má města prázden býti. Pokud někdo vytáhl meč či dýku na někoho jiného ,..... musí dát padesát kop a ruka mu má být useknuta. Nadto nesmí nikdo nosit schneidmesser /špíz/ nebo mu propadne a bude platit pět grošů.“

Právní úprava zbraní v brněnském městském právu

- Rozlišuje se zbraň útočná a obranná /použití zbraně/
- Zakázáno je pouze použití /"vytržení"/ zbraně
- Nosit je zakázáno pouze zbraň zvanou misericord – dýka s trojhranným ostrším
- Trestá se více i skryté nošení
- Zbroj může být odejmuta, ale neplatí se pokuta

Zbraně v předpisech ostatních měst

- **Právo města Chebu /1352/**

Nošení zakázané zbraně – finanční trest + jiný trest /zde text chybí/

Pozdější edice : trest finanční + trest probodnutí ruky /za skryté nošení zbraně/

- **Privilegium Smila z Lichtenburka pro Německý Brod /1278/**

Vytržení zbraně u soudu, před přísedícími – pokuta + propadnutí zbraně /čl. 26, 27/

Útok zbraní na rychtáře či konšele při vymáhání pokuty – stětí /čl. 32/

Použití zbraně při požáru – utětí ruky /čl. 42/

- **Privilegium krále Jana uhlířům z Kutné Hory /1327/**

Zaručuje právo nosit u sebe zbraň ve všech královských městech první den pobytu v tomto městě

Zvláštní situace zákazu použití zbraně

Místa se zvláštní ochranou:

- Úřad desek zemských
- Soudy
- Městská tržiště
- Městské brány

Situace se zvláštní ochranou:

- Útok zbraní v přítomnosti panovníka
- Útok na rychtáře či přísežné při výkonu jejich úřadu
- Použití zbraně při požáru
- Pohyb v nočních hodinách neosvětlený a se zbraní

Zemské zřízení moravské 1535 /čl. 22 Do kláštera , kdež soud zahájený jest/: „A do toho okršlku klášterského nemá žádný jiného oruží branného neb braní míti, leč pán súdce vedlé obyčeje starého. Pakli by se kto nezachoval a do okršlku klášterského kromě panouv soudcí s jakoužkoliv braní všel, ta jemu má vzata býti a pokuty pět kop grošů aby dal,....“

Shrnutí

- Neexistoval zákaz vlastnictví zbraně na základě stavovské příslušnosti /meč – zbraň šlechty x ostatní mohou mít jen tesák
- Zákazy ve středověkých městech se netýkaly vlastnictví, ale nošení zbraní
- Zákazy nošení zbraní nevycházely ze stavovských rozdílů, nýbrž důvodem bylo bezpečnostní kritérium
- Důvodem majetkových či jiných kritérií zákazů nošení vycházely z právního partikularismu a možnosti městských soudů vymáhat právo
- Podle zákazů existovala ještě zvláštní místa či situace, kdy se postih za případné nošení či taseň zbraně zotřoval

Zákazy palných zbraní

- Palné zbraně rozšířeny již od 14./15. stol.
- Do poč. 16. stol. se zkvalitnily a ještě více rozšířily
- První zákazy poč. 16. stol. /český zem. sněm 1510 zakázáno nosit zbraně s kolečkovým zámkem/
- 1524 Smlouva u ručnicích – celozemský zákaz v Čechách
- 1535/1562/ - zákazy na Moravě v zemských zřízeních /čl. 145/

Texty mají různé varianty, obecně ale platí:

- Zákazy jsou činěny z důvodu lapkovství a hlavně také pytláctví
- Původně platí všeobecně, později jsou však zaměřeny pouze na poddané
- Zákaz se vztahuje na dlouhé i krátké ručnice
- Zákaz se vztahuje na nošení, nikoliv na vlastnictví – předpokládá se, že zbraně jsou na gruntech pro případ válečného konfliktu pro potřeby zemské hotovosti /nejvýše tři zbraně – Zemské zřízení moravské 1535/
- V případě válečného nebezpečí je zákaz suspendován /Čechy 1529, 1541/
- trest peněžitý /100kop grošů – Smlouva o ručnicích/, při zranění či zabití smrt